
**O MATRICE SIGILARĂ A ARESTULUI DE PREVENȚIE ȘI
CORECȚIUNE AL DISTRICTULUI RÂMNICU SĂRAT
DIN PERIOADA PRINCIPATELOR UNITE**

Marius NECULAE*

**A sealable matrix of the Prevention and Correction Arrest of
District Râmnicu Sărat from the period of the United Principalities**

Abstract

This paper aims to present a circular seal matrix from the collection of the National Archives of Romania, being the first matrix in use of the Arrest of Prevention and Correction of the Ramnicu Sarat County.

The matrix (copper, 39 mm, incision) has, as central design of the die, a crowned shield, party per pale, in the dextra division being the Wallachian eagle with the head contourné, with a cross in its beak, on Azure and Or. At senestra it is represented the head of the Moldavian auroch, with a star between horns, on Gules and Azure. In exerga, the circular legend, written in Romanian with Latin alphabet: ❀ ARESTUL DE PREVENȚIE ȘI CORECȚIUNE ❀ DISTRICTUL/RÎMN. SĂRAT.

The arrest of the Ramnicu Sarat County has been operating here since 1862, with the relocation of the residence of the County from Focsanii Munteni to Ramnicu Sarat, in a rented house, which did not comply with the regulations and conditions required for hygiene. Between 1898-1900 a new building for the prison has been built, the inmates being moved in it on the spring of 1900. During the 20th Century, here were imprisoned insurgent peasants of 1907, legionnaires and communist leaders (1938-1944), to become, between 1947 and 1963, one of the most brutal isolation prisons of the communist regime in Romania.

The coat of arms with the Wallachian eagle and the head of the Moldavian auroch has been used, in different variants, between 1859 and 1866, being known the fact that during the period following the unification of the Moldavia with Wallachia, there were a large number of types and variants of the armorial representations, due to the lack of accuracy from the heraldic point of view, as well as the competition between the Moldavian and Wallachian symbols.

This seal matrix is important as first authentic source regarding the Ramnicu Sarat penitentiary, in the present, the original seal matrices used in the Romanian prisons in the 19th Century being quite rare.

Cuvinte cheie: *matrice sigilară, Râmnicu Sărat, Principatele Unite, penitenciar, stemă, fost județ.*

* Director, Muzeul Municipal „Octavian Moșescu” Râmnicu Sărat.

Keywords: *seal matrix, Ramnicu Sarat, United Principalities, penitentiary, coat of arms, former county.*

Matricele sigilare și amprentele lor au o deosebită importanță ca izvoare istorice, mai cu seamă în lipsa sau starea incompletă a altor surse cu privire la o zonă/ entitate, într-un timp dat. Ele pot demonstra uzanțele practice privind folosirea unor simboluri naționale și locale, precum și evoluția unor organizații, inclusiv denumirea, atribuțiile și subordonarea acestora.

În România, cea mai mare colecție de matrice sigilare este la Arhivele Naționale Istorice Centrale, peste 12.000 de piese¹, unde există și un număr mare de amprente sigilare², asemenea izvoare istorice putând fi întâlnite, într-un număr mai modest, firește, la Serviciile Județene ale Arhivelor Naționale, la Academia Română, în muzee, dar și în colecții private.

Raritatea surselor sfragistice care fac referire la închisori, mai ales pentru secolul al XIX-lea, faptul că această piesă reprezintă un prim izvor autentic cu privire la penitenciarul de la Râmnicu Sărat, precum și starea de conservare, stadiul de uzură și aspectul matricei, în sine, au fost factori care au dus la prezentarea acestui tipar sigilar.

Matrice sigilară³ rotundă (39 mm), din alamă, gravată în incizie. În câmp, un scut francez modern, despicat, timbrat cu o coroană închisă, terminată cu glob crucifer. Pe scut, în cartierul din dextra este acvila cruciată, cu capul conturnat, aripile deschise și zborul în jos, cartierul fiind tăiat pe albastru (sus) și aur (jos)⁴, iar cartierul din senestra este încărcat cu capul de bour, redat din față, cu o stea cu cinci raze⁵ între coarne, pe roșu (sus) și albastru (jos)⁶. În exergă, legenda circulară: ❀ ARESTUL DE PREVENȚIE ȘI CORECȚIUNE ❀ DISTRICTUL / RÎMN. SÂRAT.

În cercetarea acestei matrice se ridică două probleme. Neavând inscripționat milesimul, prima problemă este reprezentată de încadrarea temporară a emiterii și utilizării ei, în perioada 1862 - 1866, care poate fi rezolvată prin analiza elementelor heraldice, iar a doua este legată de localizarea în teritoriu a sediului arestului, cunoscându-se faptul că acesta trebuia să fi fost pe lângă reședința prefecturii (țineau, împreună, de Ministerul de Interne, arestul fiind în subordinea prefecturii), iar reședința

¹ ANIC, colecția „Matrice sigilare”, inv. 2360 - 2362.

² *Ibidem*, fondul *Comisia Consultativă Heraldică*, inv. 1066 și colecția *Peceti I*, inv. 75.

³ *Ibidem*, colecția „Matrice sigilare”, inv. 2361, nr. 11057.

⁴ Albastrul este indicat prin linii paralele orizontale, iar aurul prin puncte plasate la egală distanță între ele, cf. Dan Cernovodeanu, *Știință și artă heraldică în România*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 14; Maria Dogaru, *Din heraldica României*, Ed. JIF, București, 1994, fig. 31.

⁵ În timpul domniei lui Al. I. Cuza se întâlnesc, chiar pe sigilii, ambele reprezentări ale stelei, cu cinci (cum era reprezentată în vechime) și șase raze, din care una ar trebui îndreptată în sus (în cazul piesei prezentate nu avem nicio rază îndreptată perfect în sus, sau în jos), cf. P. V. Năsturel, *Steagul, stema română, însemnele domnești, trofee. Cercetare critică pe terenul istoriei (cu numeroase figuri în culori)*, Stabilimentul de Arte Grafice „Universala”, București, 1903, p. 89.

⁶ Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 14; Maria Dogaru, *op. cit.*, smalțul roșu fiind indicat prin linii paralele verticale.

județului a fost, până în martie 1862, la Focșanii Munteni, de unde a fost mutată la Râmnicu Sărat⁷.

Reprezentarea elementelor din câmpul acestei matrice se înscrie în tiparele utilizate în perioada de după unificarea instituțiilor celor două principate (24 ianuarie/ 5 februarie 1862). Este cunoscut faptul că, în perioada ce a urmat Unirii Principatelor, exista un număr mare de tipuri și variante ale reprezentărilor armoriale, din cauza lipsei de precizie din punct de vedere heraldic, precum și a concurenței între armele moldovene și muntene⁸.

Astfel, din punct de vedere heraldic, în perioada 1859 - 1866, s-au folosit mult mai multe tipuri de reprezentări, care apar pe tipare sigilare, sigilii personale, ordine și medalii, probe monetare și contramărci, steaguri și semne de serviciu ale ofițerilor. Din multitudinea de tipuri și variante, se pot enumera, cronologic: stema (capul de bour, respectiv acvila), neincluse în scut; cele două simboluri alăturate într-un singur scut, nedespicate; simbolurile celor două principate, în scuturi separate, acolate, timbrate cu o singură coroană; acvila valahă, purtând, pe piept, într-un scut, simbolul Moldovei; cele două simboluri, incluse într-un scut despicate, în cartiere diferite, de regulă, în primii ani, capul de bour fiind încărcat la dextra, iar după 1862, aflându-se acolo acvila; scut scartelat, cu ecuson central, cuprinzând în cele patru cartiere acvila și capul de bour, reprezentate de câte două ori, din 1864⁹.

În această perioadă se întâlnesc, referitor la sigiliile oficiale folosite în principate, două tipologii. Din 1859 până în primăvara lui 1862 era, în câmp, stema principatului (capul de zimbri/bour, pentru Moldova și acvila cruciată, pentru Muntenia), în exergă, deasupra efigiei: „PRINCIPATELE UNITE”, dedesubtul stemei fiind denumirea autorității care folosea matricea¹⁰. După unificarea instituțiilor din cele două principate, la 17 martie 1862, Consiliul de Miniștri, considerând că sigiliile vechi sunt într-o stare neconformă, hotărăște ca sigiliile tuturor autorităților administrative și judecătorești, de dincolo și dincoace de Milcov, să aibă în câmp acvila Munteniei cu crucea în gură și

⁷ A.N.I.C., fond *Ministerul de Interne. Diviziunea Administrativă* (1859 - 1867), inv. 2601, dos. 259/1862, ff. 4 - 12, 27 - 28, 39.

⁸ Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, pp. 157 - 158.

⁹ *Ibidem*, pp. 140 - 151; idem, *Evoluția armeriilor Țărilor Române de la apariția lor și până în zilele noastre* (sec. XIII - XX), Ed. Istros, Brăila, 2005, pp. 372 - 386; P. V. Năsturel, *op. cit.*, pp. 69 - 90; Maria Dogaru, *op. cit.*, pp. 59 - 61; Anca Vasilescu, *Despre sigiliul personal al domnitorului Alexandru Ioan Cuza*, în „Cercetări Numismatice”, I, București, 1978, pp. 109 - 112; Maria Cojocărescu, *O monedă austriacă din anul 1825 contramarcată cu stema Moldovei și a Țării Românești*, în „Cercetări Numismatice”, III, București, 1980, pp. 121 - 125; Cătălina Opaschi, *Trei sigilii care amintesc de Unirea Principatelor aflate în patrimoniul Muzeului Național de Istorie*, în „Cercetări Numismatice”, IV, București, 1982, pp. 183 - 189; Constantin Moisil, *Stema României*, în „Boabe de grâu”, An II, 1931. nr. 2, pp. 65 - 85. În aceste lucrări întâlnim evoluția și descrierea majorității acestor tipologii și variante. Pentru simbolurile de pe probele monetare: Idem, *Cu privire la banii lui Cuza-Vodă*, în „Buletinul Societății Numismatice Române”, An XVIII, nr. 48, pp. 98 - 100; Gheorghe Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *Monede și bancnote românești*, Ed. Sport-Turism, București, 1977, p. 300 și Cristian Ciornei, *Replici după monede cu caracter istoric emise de Banca Națională a României*, prezentare, 2010, <https://www.bnr.ro>, accesat în data de 20.09.2019.

¹⁰ Anca Vasilescu, *op. cit.*, p. 110.

capul de zimbru cu o stea între coarne, unite într-un singur scut, timbrat cu coroana domnească¹¹.

Prin urmare, matricea respectivă a servit la autentificarea corespondenței și actelor emise de către Arestul județului Râmnicu Sărat, prin sigilare în ceară sau cocă, în perioada 1862 - 1866, după mutarea reședinței județului de la Focșanii Munteni la Râmnicu Sărat, respectiv după unificarea instituțiilor din cele două principate.

În Muntenia, după 1831, existau șase temnițe principale și 14 închisori de județe¹², arestul județului Râmnicu Sărat fiind un stabiliment din cea de-a doua categorie.

În anul 1899, din raportul prefectului¹³, se poate afla că „localul în care se găsește actualmente penitenciarul preventiv de aproape 40 de ani pe lângă că nu este proprietatea județului, dar e o construcțiune veche, ne mai corespunzând câtuși de puțin cerințelor”. Așadar, din acest raport, cât și din cele din perioada anterioară, reiese faptul că arestul județean funcționa, de pe la 1862, într-o casă închiriată, care nu corespundea regulilor de igienă și celor stabilite prin legea penitenciarelor din 1874, deși serviciile penitenciare fuseseră unificate prin decretul nr. 630 din 11/23 august 1862¹⁴, ce a extins și în Muntenia sistemul ce fusese îmbunătățit în Moldova de către Ferdinand Dodun de Perrières.

Prin urmare, în perioada 1898 - 1900, cu ajutorul unui împrumut contractat de Consiliul Județean, a fost ridicată o nouă clădire, ce corespundea reglementărilor, mutarea arestaților în aceasta fiind făcută în primăvara anului 1900¹⁵.

În secolul al XX-lea, închisoarea a trecut prin mai multe transformări de ordin juridic. Astfel, aici au fost întemnițați țărani răsculați din județ din primăvara anului 1907¹⁶, prin legea închisorilor din 1929 trece în subordinea Ministerului Justiției, iar în timpul regimului autoritar al regelui Carol al II-lea, devenind închisoare politică, au fost încarcerați aici lideri legionari, inclusiv Corneliu Zelea Codreanu, pentru ca, în noaptea de 21/22 septembrie 1939, să fie executați în curtea penitenciarului o serie de legionari, ca represii la asasinarea premierului Armand Călinescu¹⁷. În același timp, dar și în vremea regimului antonescian, au fost aduși în această închisoare o serie de lideri comuniști, printre care și Ana Pauker ca, după 1945 acest penitenciar să devină una dintre cele mai crunte închisori de izolare ale regimului concentraționar comunist din România¹⁸. Din 1947 până în 1963, când închisoarea a fost desființată, au fost închiși la

¹¹ *Ibidem*.

¹² Gr. I. Dianu, *Istoria închisorilor din România*, Tipografia Curții Regale „F. Göbl Fii”, București, 1900, pp. 48 - 49.

¹³ Al. P. Tătăranu, *Expunerea situațiunii județului Râmnicu Sărat pe anul 1899*, Tipografia „Gazetei Săteanului”, București, 1899, p. 18.

¹⁴ L. P. Marcu, *Regimul penitenciar*, în „Istoria dreptului românesc”, vol. II/2, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1987, p. 200.

¹⁵ I. M. Alexandrescu, *Expunerea situațiunii județului Râmnicu Sărat pe anul 1900*, Tipografia „Gazetei Săteanului”, București, 1900, p. 20.

¹⁶ 655 bărbați și două femei, cf. C. Iorgulescu, *Expunerea situațiunii județului Râmnicu Sărat pe anul 1907*, Stabilimentul de Arte Grafice „Progresul”, Ploiești, 1908, p. 52.

¹⁷ Marius Neculae, *Șapte monumente și plăci comemorative din Râmnicu Sărat*, în „Analele Buzăului”, VII, Buzău, 2015, pp. 117 - 125.

¹⁸ Vartan Arachelian, *Dialoguri cu Corneliu Coposu*, Ed. Anastasia, București, 1991, pp. 97 - 98.

Râmnicu Sărat o serie de lideri politici ai partidelor istorice, militari și foști membri ai guvernelor ante 1945, printre care Corneliu Coposu, Ion Diaconescu, Ion Mihalache, Ioan Bărbuț, Alexandru Pogoneanu, gen. Constantin Pantazi, gen. Nicolae Stoenescu, contraamiralul Horia Macellariu, ultimii găsindu-și aici sfârșitul. După desființarea închisorii, căderea a fost transformată în depozit de legume-fructe, după anul 1989 intrând în proprietatea Ministerului Culturii. În prezent este în administrarea Institutului pentru Investigarea Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (I.I.C.C.M.E.R.), care a reușit clasarea edificiului ca monument istoric de categoria „A”¹⁹, însă proiectele de restaurare și de transformare în memorial ale clădirii, care este în colaps, stau pe loc²⁰.

Revenind la matricea prezentată, raritatea piesei constă în faptul că, la A.N.I.C. se cunosc doar alte două matrice de închisori din secolul al XIX-lea, una din timpul Principatelor Unite²¹, a temniței din Craiova, iar cealaltă, mai târzie, a arestului din Sulina²².

Stema Principatelor Unite, cu acvila și capul de bour, împărțind un scut despicat, timbrat cu o coroană închisă, este prezentă în câmpul unor matrice din perioada 1862 - 1866²³, asemănătoare cu cea a arestului, emise pentru organizații din fostul județ Râmnicu Sărat.

¹⁹ Până în 2016 monument istoric de categoria „B”, din 2016 clasat la categoria „A”, poziția 754 din „Lista Monumentelor istorice pentru județul Buzău”, cod LMI: BZ-II-a-A-02462, cf. O.M.C. nr. 2593/2016 privind schimbarea categoriei monumentului istoric Fostul Penitenciar, str. Ion Mihalache nr. 53, municipiul Râmnicu Sărat, județul Buzău, schimbarea grupei valorice din B în A și privind clasarea în Lista monumentelor istorice ca monumente de arhitectură, categoria II, grupa valorică A, a Blocului închisoare, Pavilionului corp de gardă, Pavilionului direcțiune și a Zidului incintă, ca subcomponente în cadrul ansamblului Fostul Penitenciar, str. Ion Mihalache nr. 53, municipiul Râmnicu Sărat, județul Buzău, publicat în Monitorul Oficial, I, nr. 849/26.10.2016.

²⁰ <http://www.iicr.ro>, accesat în data de 20.09.2019.

²¹ A.N.I.C., colecția „Matrice sigilare”, nr. 1963, cf. Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Matrice sigilare cu stema țării individualizând Unirea Principatelor Române*, în „Revista Arhivelor”, LXXXVIII, București, 2011, pp. 65 - 78. Această matrice (36 mm), din alamă, incizie, are în câmp acvila cruciată, încoronată, având capul conturnat, aripile deschise, stând pe două chei, așezate în săritoare și pe care broșează o pereche de cătușe cu lanțuri. În exergă, legenda * PRINCIPATELE UNITE * TEMNIȚA DIN CRAIOVA. Deși nu este datată, datorită prezenței acvilei, în câmp, neinclusă în scut, fără bourul Moldovei, specimenul respectiv se încadrează în tipologia reprezentărilor sferțului de veac cuprins între Regulamentele Organice, până după Unire, putându-se considera că această matrice este mai timpurie, din perioada 1859 - 1862. În perioada folosirii respectivei matrice temnița din Craiova era un penitenciar unde erau trimiși cei cu condamnări de până la un an, abia în 1864 fiind înființată o închisoare centrală pe lângă Curtea de Apel din Craiova, care a funcționat într-o casă particulară până la finalizarea construcției unei noi clădiri, în 1897, cf. Gr. I. Dianu, *op. cit.*, pp. 51 - 52, 136 - 137.

²² A.N.I.C., colecția de matrice sigilare, inv. 2362, nr. 12754. Matrice sigilară rotundă (44 mm), din alamă, gravată prin incizie, având în câmp stema României din 1872 și în exergă legenda ARESTUL ORAȘULUI SULINA. Arest preventiv, necesar datorită faptului că în perioada în care a fost folosită respectiva matrice (cca. 1880 - 1900), ca și în zilele noastre, orașul Sulina nu era legat de rețeaua de drumuri din România, accesul făcându-se doar pe calea apei, maritim sau fluvial.

²³ A.N.I.C., colecția „Matrice sigilare”, inv. 2361: nr. 10689 - 10694, nr. 11057, nr. 11064 - 11066. Tot aici este o piesă din aceeași perioadă, a Prefecturii județului Râmnicu Sărat, care are în câmp, scuturi separate, acolate, timbrate cu o singură coroană, încărcate cu acvila cruciată (dextera), respectiv capul de bour (senestra), nr. 10684.

Reprezentări similare, din aceeași perioadă, pe matrice și sigilii, cu emblemele celor două principate, împărțind cartierele unui scut, cu sau fără alte simboluri regionale/locale în câmp, sunt semnalate în literatura de specialitate²⁴, dar și pe matrice sigilare emise pentru instituții din subordinea Ministerului de Interne și a Ministerului de Justiție, din colecția existentă la A.N.I.C.²⁵, reprezentând elemente care pot contribui la cunoașterea unor particularități legate de eforturile de unificare reală a celor două provincii românești, prin simboluri, în perioada 1859 - 1866.

²⁴ Dan Cernovodeanu, *Știință și artă heraldică în România*, pl. LXVIII: 3 - 4; Idem, *Evoluția armeriilor Țărilor Române de la apariția lor și până în zilele noastre (sec. XIII - XX)*, pl. XC: 1 - 2, 4. Maria Dogaru, *Sigiliile mărturii ale trecutului istoric. Album sigilografic*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, pp. 179, 207, 214, 216, 225 - 226; idem, *Sigiliile consiliilor județene (a doua jumătate a secolului al XIX-lea)*, în „Revista muzeelor și monumentelor. Seria Muzeu”, nr 1/1979, pp. 66 - 68; Emil Dumitrescu, *Sigilii din epoca modernă expuse la Muzeul de istorie al R. S. România*, în „Cercetări Numismatice”, I, 1978, pp. 113 - 129; Maria Duțu, *Sigilii din epoca Unirii*, în „Simpozion de numismatică dedicat împlinirii a 125 de ani de la proclamarea independenței României, Chișinău, 24 - 26 septembrie 2002”, Ed. Enciclopedică, București, 2003, pp. 245 - 248; Cătălina Opaschi, *op. cit.*; Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *op. cit.*; idem, *Matrice sigilare ale Ministerului de Interne (1848 - 1881)*, Ed. Ministerului Administrației și Internelor, București, 2011, pp. 18 - 19; idem, *Matrice sigilare aparținând Prefecturii județului Argeș (1862 - 1929)*, în „Argesis. Studii și cercetări”, Seria Istorie, tom XXI, 2012, pp. 197 - 206; idem, *Matrice sigilare aparținând Prefecturii județului Buzău*, în „Analele Buzăului”, V, Buzău, 2013, pp. 271 - 280; idem, *Prefectura Poliției Iași. Matrice sigilare (1862 - 1872)*, în „Pentru Patrie”, noiembrie 2013, pp. 34 - 35; idem, *Prefectura Poliției București. Matrice sigilare (1859 - 1866)*, în „Pentru Patrie”, decembrie 2013, pp. 42 - 43; idem, *Matrice sigilare aparținând Poliției orașului Calafat*, în „Oltenia. Studii. Documente. Cercetări”, Seria a IV-a, nr. 1, Ed. Aius, Craiova, 2013, pp. 274 - 280; idem, *Matrice sigilare aparținând subprefecturilor unor plase din județul Olt (1862 - 1872)*, în „Muzeul Oltului”, III, Craiova, 2013, pp. 111 - 122; idem, *Steme din emblemele matricilor sigilare care au aparținut unor unități de poliție (1831 - 1921)*, Ed. Ministerului Administrației și Internelor, București, 2014; idem, *Șase matrice sigilare aparținând prefecturii județului Gorj (1862 - 1926)*, în „Litua. Studii și cercetări”, XVI, Târgu Jiu, 2014, pp. 345 - 369; idem, *Poliția orașului Brăila. Matrice sigilare (1865 - 1872)*, în „Pentru Patrie”, august 2014, p. 42; idem, *Poliția orașului Cahul. Matrice sigilare (1859 - 1872)*, în „Pentru Patrie”, septembrie 2014, p. 44; idem, *Matrice sigilare ale Direcției Generale a Arhivelor Statului (1862 - 1947)*, în „Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat - Crișana”, IX, Arad, 2014, pp. 84 - 102; idem, *Documente cu sigilii ale unor puncte de frontieră (1859 - 1866)*, Ed. Ministerului Administrației și Internelor, București, 2015, pp. 25 - 34; idem, *Matrice sigilare care au aparținut Poliției Târgu Ocna (1859 - 1867)*, în „Acta Bacoviensia”, XI, Ed. Magic Print, Onești, 2016, pp. 103 - 108; Anca Vasilescu, *op. cit.* (nu sunt enumerate lucrările referitoare doar la exemplarele care au în câmp scuturi acolate, timbrate cu o singură coroană).

²⁵ A.N.I.C., colecția „Matrice sigilare”, inv. 2360: nr. 7754 (Tg. Ocna, vezi Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Matrice sigilare care au aparținut Poliției Târgu Ocna...*), nr. 7913 bis (Bolgrad), nr. 7915 (Botoșani); inv. 2361: nr. 8509 (Craiova), nr. 9036 (Iași), nr. 9651 - 9652 (București), nr. 9692 - 9693 (jud. Ilfov), nr. 10555 - 10556 (Focșani); inv. 2362: nr. 12802 - 12803 (jud. Tutova).

ARHIVELE NAZIONALE - A.N.I.C.